

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**76-ї НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРІВ,
ВИКЛАДАЧІВ, НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ,
АСПІРАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ**

ТОМ 1

14 травня – 23 травня 2024 р.

БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА У НІМЕЦЬКІ МОВІ

Сучасна практика перекладу визначає концептуальні засади використання в лінгвістиці терміна «безеквівалентна лексика», ми переконалися, що *безеквівалентна лексема* – це особлива одиниця, що відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, номінує такі явища у сфері певної культури, які не властиві іншим. Безеквівалентна лексика – це складова образності тексту, яка несе емоційно-експресивний підтекст, пов'язаний з ідеоетнічним компонентом значення, вона слугує для номінації понять та реалій, не має точних лексичних відповідників у соціокультурних парадигмах інших мов, які порівнюються з вихідною [1, 47-48]. На думку М.П. Кочергана, безеквівалентна лексика, як правило, становить лише 6-7% від загальної кількості лексики, що активно вживається [2, с. 171-172].

Частіше за все відсутність еквівалентних слів у різних мовах стає перешкодою для точного перекладу текстів, реклами, оголошень та спілкування загалом. Явище безеквівалентної лексики демонструє унікальність кожної мови та її здатність відображати широкий спектр понять, ідей та емоцій, а не лише слова. Кожна мова виникає в певному культурному, історичному та соціальному контексті, який впливає на її лексичну структуру та семантику. Наприклад, німецька мова має тенденцію підкреслювати деталі та точність і може відображати широкий спектр понять за допомогою своїх унікальних слів. З іншого боку, культурні контексти мають значний вплив на значення і вживання слів. Те, що може бути звичайним або нейтральним в одній культурі, може мати зовсім інше значення і конотацію в іншій. Переклад іноді є складним завданням, оскільки важливо передати не лише слова, але й їхній внутрішній зміст та культурні нюанси. Розглянемо приклади безеквівалентних слів в німецькій мові: “*Gemütlichkeit*” не має точного перекладу на українську мову. Воно означає затишок, комфорт, розслабленість у певній атмосфері або компанії. Наприклад: *Mit einem Buch am Kamin - die pure Gemütlichkeit*. (З книжкою біля каміна - суцільний затишок).

“*Fernweh*” буквально перекладається як «туга/біль за далеким» і означає романтичну тугу за далекими місцями, невиразну, але потужну жагу до подорожей та пізнання світу. Наприклад: *Die Bilder aus der Karibik weckten in ihm ein unglaubliches Fernweh*. (Фотографії з Карибських островів пробудили в ньому неймовірну тугу за далекими краями).

“*Ohrwurm*” – ще одне цікаве безеквівалентне слово в німецькій мові. Воно дослівно перекладається як «вушний черв'як» або «черв'як у вусі», але

насправді означає мелодію чи фразу, яка безперервно крутиться в голові. Наприклад: *Seit gestern habe ich diesen Ohrwurm im Kopf.* (З учорашнього дня ця мелодія крутиться у мене в голові). Це слово описує досить поширене явище, коли якась приспівка, мелодія чи фраза наполегливо лунає в голові знову і знову. В українській мові не існує точного еквіваленту для передачі цього поняття, тому ми використовуємо описові конструкції, такі як «пісня не виходить з голови» чи «мелодія застрягла в пам'яті».

“*Torschlusspanik*” описує страх та тривогу через уявлення, що час для певних життєвих цілей (наприклад, зав'язати стосунки, народити дітей тощо) невблаганно минає. Це почуття часто пов'язане з досягненням певного віку. Наприклад: *Mit 35 bekam sie plötzlich Torschlusspanik und wollte unbedingt bald Kinder.* (У 35 років у неї раптом з'явився страх спізнитися з життєвими цілями, і вона дуже захотіла мати дітей).

“*Vorfreude*” це слово насправді описує особливий емоційний стан радісного передчуття та очікування чогось приємного, що має статися найближчим часом. Його важко передати одним словом українською, тому набагато доречніше використовувати описові конструкції, такі як «радісне хвилювання перед очікуваною подією» чи «приємне передчуття чогось бажаного». Наприклад: *Als Kind war die Vorfreude auf Weihnachten fast schöner als das Fest selbst.* (У дитинстві очікування Різдва було прекраснішим за саме свято).

Особливого значення безеквівалентна лексика набуває в композиції тексту, де згадані одиниці «актуалізуються». Під впливом дій інтегративних відношень відбувається акцентуалізація периферійних значень, активізація конотативних та асоціативних елементів семантики, спостерігається поширення семантики окремої безеквівалентної одиниці на інші смисли речення чи на текст. Унаслідок цього слово набуває маркованості, привертає увагу читача.

Розкриваючи значення безеквівалентних одиниць іншої мови, читач отримує знання про культурний розвиток іншого народу й водночас установлює взаємозв'язки між різними культурами (своєю та чужою), інколи доходить висновків про їх спільність чи самотність.

Література

1. Тупиця О.Ю. Безеквівалентна лексика в поетичному тексті: проблема створення етномовної картини світу : монографія. Mauritius, Beau Bassin: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018, 117 с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник [для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти]. К.: Академія, 1999, С.171-172.